

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026-2029

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026-2029 (VNS 2/2025 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 23.5.2025.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- budjettineuvos Armi Liinamaa, valtiovarainministeriö
- hallitusneuvos Nico Steiner, työ- ja elinkeinoministeriö
- työmarkkinaneuvos Outi Viljamaa, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtava asiantuntija Aleksi Karvonen, oikeusministeriö
- ylimatemaatikko Tapio Isolankila, sosiaali- ja terveysministeriö
- neuvotteleva virkamies Annamari Asikainen, sosiaali- ja terveysministeriö
- tasa-arvovaltuutettu Rainer Hiltunen, tasa-arvovaltuutetun toimisto
- yhdenvertaisuusvaltuutettu Kristina Stenman, yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
- johtaja Eerik Tarnaala, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, työsuojelun vastuualue
- yksikön päällikkö Marjaana Sauvola-Lukkari, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
- yksikön päällikkö Santtu Sundvall, KEHA-keskus
- pääjohtaja Antti Koivula, Työterveyslaitos
- työllisyysjohtaja Taisto Tuominen, Lahden työllisyysalue
- pääsihteeri Taina Riski, tasa-arvoasiain neuvottelukunta
- koulutus- ja työllisyysasioiden päällikkö Mikko Heinikoski, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- pääekonomisti Patrizio Lainá, STTK ry
- johtava asiantuntija Vesa Rantahalvari, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- pääekonomisti Juho Ruskoaho, Kunta- ja hyvinvointialuetyöntajat KT
- kehittämispäällikkö Erja Lindberg, Suomen Kuntaliitto
- kehittämispäällikkö Mikko Mehtonen, Suomen Kuntaliitto
- johtava veroasiantuntija Emmiliina Kujanpää, Elinkeinoelämän Valtuuskunta EVA ry
- ennustepäällikkö Juho Koistinen, Työn ja talouden tutkimus LABORE
- toiminnanjohtaja Lauri Holappa, UTAK - Uuden talousajattelun keskus

Valiokunnan lausunto TyVL 6/2025 vp

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Salon työllisyysalue
- Läntisen Pirkanmaan työllisyysalue, Sastamalan kaupunki
- Akava ry
- Suomen Yrittäjät ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Julkisen talouden suunnitelman tarkoitus on tukea julkista taloutta koskevaa päätöksentekoa ja julkiselle taloudelle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Suunnitelma sisältää valtiontaloutta, hyvinvointialueiden taloutta, kuntataloutta, lakisääteisiä työeläkelaitoksia ja muita sosiaaliturvarahastoja koskevat osat. Valtioneuvosto laatii julkisen talouden suunnitelman vaalikaudeksi ja tarkistaa sen vuosittain seuraavaksi neljäksi vuodeksi.

Valtiovarainministeriö arvioi talouskasvun olevan 1,3 prosenttia vuonna 2025 ja 1,5 prosentin tuntumassa vuosina 2026—2029. Geopoliittinen epävarmuus ja kauppapoliittiset jännitteet ovat kuitenkin lisänneet huomattavasti epävarmuutta tulevaisuuden näkymiin. Julkisen talouden alijäämä syveni 4,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuonna 2024. Talouden elpyvä suhdanne ja hallituksen päättämät sopeutustoimet pienentävät alijäämää vuodesta 2025 lähtien.

Julkisen talouden tilaa ovat viimeisen 15 vuoden ajan heikentäneet väestön ikääntyminen, globaalit kriisit, Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset sekä vaimea kotimainen talouskasvu. Viime vuosina julkista velkaa ovat kasvattaneet myös suuret puolustushankinnat ja korkotason nousu. Valtiovarainministeriön kansantalousosasto ennustaa julkisyhteisöjen velan suhteessa BKT:hen olevan vuoden 2029 lopussa jo lähes 90 prosenttia, kun se vuonna 2008 oli noin 35 prosenttia.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen tavoitteena on vakauttaa julkisen talouden velkasuhde vuoteen 2027 mennessä. Hallituksen työllisyys- ja kasvutoimilla tavoitellaan 100 000 uutta työllistä. Pidemmällä aikavälillä tavoitteena on nostaa työllisyysaste 80 prosenttiin. Tavoitteiden saavuttamiseksi hallitus on aiemmin päättänyt julkista taloutta yhteensä 9 miljardilla eurolla vahvistavista toimenpiteistä, joiden toimeenpanoon hallitus on sitoutunut. Hallitus päätti puoliväliriihessään uusista toimista, jotka julkisen talouden suunnitelman mukaan parantavat työnteon kannustimia, vahvistavat suomalaisten ostovoimaa sekä tukevat investointien ja yrittämisen edellytyksiä.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta lausuu julkisen talouden suunnitelmasta oman toimialansa osalta.

Työelämä

Julkisen talouden suunnitelmassa todetaan, että työllisyystilanne on heikko, mutta vuoden 2025 aikana piristynyt tuotanto kääntää työllisyyden asteittain kasvuun. Suunnitelman mukaan työllisten määrä kasvaa ja työttömyysaste laskee runsaaseen 7 prosenttiin vuosina 2026—2029. Työllisyysasteen (15—64-vuotiaat) arvioidaan kasvavan 73,7 prosenttiin vuonna 2029. Työllisyyden kehitykseen vaikuttaa suhdannekehityksen lisäksi hallituksen rakennepoliittiset työllisyystoimet.

Valiokunnan lausunto TyVL 6/2025 vp

Hallitusohjelmassa päätetyistä työllisyyttä lisäävistä rakennepoliittisista toimenpiteistä merkittävimmät muodostuvat työttömyysetuuksien laajamittaisista uudistuksista sekä työmarkkinoiden joustavuutta vahvistavista työmarkkinauudistuksista, jotka on pääosin jo toteutettu. Julkisen talouden suunnitelman mukaan tähän mennessä toteutuneiden toimien arvioidaan pidemmällä aikavälillä vahvistavan työllisyyttä noin 90 000 henkilöllä ja julkista taloutta yhteensä noin 2,1 miljardilla eurolla kasvavan työllisyyden kautta.

Puoliväliriihessään hallitus päätti veromuutoksista, joilla toisaalta tuetaan investointien kasvua ja yrittäjyyttä ja toisaalta parannetaan työnteon kannustimia ja lisätään kuluttajien ostovoimaa. Samalla hallitus päätti veropohjan tiivistämisestä muun muassa poistamalla työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen verovähennysoikeuden vuodesta 2026 alkaen. Poistaminen toteutetaan symmetrisesti sekä työnantaja- että työntekijäjärjestöjen jäsenmaksuihin.

Hallitus päätti puoliväliriihessään luopua ensimmäisen sairauslomapäivän palkattomuutta koskeneesta hallitusohjelmakirjauksesta ja korvata sen kolmella uudella toimella. Ensimmäinen niistä koskee säästövapaata, jolla tarkoitetaan vapaata, jonka työntekijä säästää vuosilomastaan pidettäväksi seuraavalla lomakaudella tai sen jälkeen. Puoliväliriihen linjauksen mukaan jatkossa työnantaja päättäisi säästövapaan pitämisen ajankohdan kuten muidenkin vuosilomien kohdalla, ellei muuta sovita. Toinen korvaavista toimita koskee työelämän tietosuojasääntelyn selkeyttämistä. Hallitus päätti selvittää työelämän tietosuojalain muutostarpeet ja mahdollisuudet hallinnollista taakkaa aiheuttavan Suomi-lisän kumoamiseksi. Kolmanneksi hallitus päätti laskea henkilöstön hallintoedustuksen soveltamisrajan 150:stä 100 työntekijän yrityksiin ja linjasi, että hallintoedustus tulee toteuttaa hallituksessa tai johtoryhmässä.

Puoliväliriihessään hallitus myös päätti selvittää keinoja alle 29-vuotiaiden nuorten palkkaamisen helpottamiseksi. Malli tuodaan päätettäväksi kevään 2026 kehysriiheen. Hallitus päätti kotihoidontuen muutoksesta, jonka mukaan oikeus kotihoidon tukeen alkaa kolmen vuoden asumisajan jälkeen. Muutoksella tavoitellaan lasten ja vanhempien kotoutumista. Puoliväliriihessään hallitus myös vahvisti yhdistelmävakuutuksen toteuttamisen. Tarkoituksena on parantaa niiden henkilöiden sosiaaliturvaa, jotka toimivat samaan aikaan yrittäjänä ja palkansaajana. Puoliväliriihessä linjattiin myös, että esitykset yleistuesta ja toimeentulotuen muuttamisesta työhön kannustavammaksi on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2025.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan asiantuntijakuulemisissa tuotiin julkisen talouden suunnitelman tavoin esiin talouden näkymien epävarmuus ja riski ennustettuakin heikommasta talouskehityksestä tänä ja ensi vuonna. Riski pitkäaikaistyöttömyyden kasvusta on vakava, jos talouskehitys pysyy heikkona pitkään, eivätkä rakenteelliset työllisyystoimet tehoa, jos lisääntyneelle työn tarjonnalle ei löydy kysyntää. Avoimia työpaikkoja on tällä hetkellä epätavallisen vähän. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta korostaa puoliväliriihen investointien kasvattamista ja yrittäjyyden tukemista koskevien päätösten merkitystä myös tulevaisuuden työllisyyskehitykselle ottaen huomioon maailmantalouden kasvaneen epävarmuuden. Valiokunta painottaa myös osaa-mistason nostamisen ja jatkuvan oppimisen merkitystä tulevaisuuden kasvulle. Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että kasvutoimien dynaamisia vaikutuksia ei ole voitu huomioida julkisen talouden suunnitelmassa. Tämän vuoksi kasvu voi olla myös ennustettua nopeampaa, alijäämät pienempiä ja velkasuhde voi kehittyä ennustettua suotuisammin.

Valiokunnan lausunto TyVL 6/2025 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on noussut esiin käynnissä oleva työelämän kolmoismurros. Samanaikaisesti sekä työ, terveys että turvallisuus ovat suurten muutosten kohteina. Murrokset muuttavat perinteisiä työrooleja, vaativat uusia taitoja ja luovat työmahdollisuuksia. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta korostaa työelämän tutkimuksen merkitystä työelämän murrokseen vastaamisessa. Valiokunta pitää tärkeänä, että mielenterveys ja kognitiivinen ergonomia huomioidaan työterveydessä nykyistä vahvemmin.

Tasa-arvo

Julkisen talouden suunnitelmaan ei ole sisällytetty arviota sukupuolivaikutuksista tai vaikutuksista sukupuolten tasa-arvon edistämiseen. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan asiantuntijakuulemisten perusteella muun muassa seuraavilla kehysriihen päätöksillä saattaa olla sukupuolivaikutuksia: omaishoidon ja perhehoidon palkkiotason nostaminen, vammaispalvelulain muuttaminen perustuslakivaliokunnan elämänvaihetta koskevien linjausten mukaiseksi, muutokset kotihoidon tukeen, yli 65-vuotiaiden valinnanvapauskokeilu (kelakorvaukset), väestöpoliittisen ohjelman toimeenpano ja verotuksen muutokset. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa tuotiin esiin myös, että valtionavustuksiin tehtävät säästöt voivat vähentää osallisuus-, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä tekevien järjestöjen rahoitusta ja siten heikentää sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistyötä yhteiskunnassa.

Vuosittaisen talousarvion valmistelussa ministeriöt tekevät yhteenvetotarkastelun sukupuolivaikutuksiltaan merkittävästä talousarvioesitykseen liittyvästä toiminnasta. Tarkastelussa on valtiovarainministeriön ohjeiden mukaan kiinnitettävä huomiota sukupuolten tasa-arvon yhteiskunnallisiin vaikuttavuustavoitteisiin hallinnonalalla ja niihin hallinnonalan menoihin, joilla voi olla vaikutusta tasa-arvon toteutumiseen. Lisäksi kunkin hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa on arvioitava sen keskeiset vaikutukset, mukaan lukien vaikutukset yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa, että viranomaisilla on velvollisuus edistää sukupuolten tasa-arvoa kaikessa toiminnassaan. On erittäin tärkeää, että hallituksen esityksiä ja muita julkisen talouden suunnitelman toimeenpanemiseksi tehtäviä toimia valmisteltaessa arvioidaan niiden sukupuolivaikutuksia, jotta kielteisiä vaikutuksia voitaisiin vähentää ja välttää. Huolellinen sukupuoli- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi on oletuksena ainakin edellä mainituissa kokonaisuuksissa. Arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota kielteisten vaikutusten kasautumiseen tietyille ihmisryhmille.

Valiokunta pitää viimevuotiseen tapaan tärkeänä, että nykyiset ja tulevat julkiset investoinnit tutkimus- ja kehittämistoimintaan pyrkivät osaltaan purkamaan Suomen sukupuolen mukaan vahvasti eriytyneitä työmarkkinoita, hyödyntävät mahdollisimman laajaa osaamis pohjaa ja mahdollistavat eritaustaisten ihmisten kouluttautumisen tukemisen aloille, jotka ovat tulevaisuuden näkökulmasta Suomelle tärkeitä (ks. myös TyVL 6/2024 vp, s. 3). Suomessa naisten osuus esimerkiksi tekniikan alan opiskelijoista on noussut, mutta pysyttelee edelleen noin kolmanneksessa kaikista alan opiskelijoista. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta korostaa koulutuksen merkitystä työmarkkinoiden eriytymisen ehkäisyssä pitkällä aikavälillä. Valiokunta pitää tärkeänä, että yhteys tutkimus- ja kehittämissä politiikan, koulutuspolitiikan ja tasa-arvopolitiikan välillä tunnustetaan valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituksen kohdentamisessa ja käytössä.

Valiokunnan lausunto TyVL 6/2025 vp

Julkisen hallinnon säästöt

Puoliväliriihessään hallitus päätti 130 miljoonan euron lisäsäästöstä valtionhallintoon. Hallitus päättää konkreettisista toimenpiteistä ja säästön jakaantumisesta hallinnonaloittain valtiovarainministeriön johtaman ja sektoriministeriöistä koostuvan työryhmän esitysten perusteella kesäkuussa 2025.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kiinnittää viimevuotiseen tapaan huomiota siihen, että luotettava ja sujuva julkinen hallinto on tae kansalaisten oikeuksien toteuttamiselle ja luo perustan yhteiskunnan vakaudelle (ks. TyVL 6/2024 vp, s. 4). Esimerkiksi työsuojeluviranomaisen osalta jo aiemmin kohdennetut säästötoimet vähentävät viranomaisen henkilöstöresursseja, joten lisäsäästöt vaikuttavat väijäämättä sen toimintakykyyn. Samaan aikaan työsuojeluviranomaisen tehtävät ovat lisääntyneet sekä lakisääteisesti että muun muassa ulkomaisen työvoiman käytön kasvaneen valvontatarpeen ja uudenlaisten työn teettämisen muotojen mukanaan tuomien haasteiden myötä.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta nostaa esiin myös työvoimaviranomaisten valvonnan. Viime kädessä valvonnan tarkoitus on turvata asiakkaiden yhdenvertaisuus hajautetussa työvoimapalveluiden järjestämismallissa. Valiokunta kiinnittää huomiota asiakkaiden tekemien kanteluiden määrän kasvuun sekä valvontaviranomaisen voimavarojen riittävyyden että kuntien toiminnan laadun näkökulmasta. Valvontatehtävä on nykyisin keskitetty Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastoon, ja aluehallintouudistuksessa valvontatehtävät siirtyvät perustettavaan Lupa- ja valvontavirastoon.

Kesäkuuhun 2026 mennessä EU-jäsenvaltioiden on toimeenpantava kaksi direktiiviä tasa-arvoelimiä koskevista normeista yhdenvertaiseen kohteluun ja yhtäläisiin mahdollisuuksiin liittyvissä asioissa (direktiivi (EU) 2024/1499 ja direktiivi (EU) 2024/1500). Direktiiveissä vahvistetaan tasa-arvoelimiä koskevat yhteiset EU:n laajuiset vähimmäisvaatimukset. Yksi vaatimuksista on antaa elimille tarvittavat henkilöstö-, tekniset ja taloudelliset resurssit, jotta ne voivat hoitaa tehtävänsä. Valiokunta pitää tärkeänä, että direktiivien täytäntöönpanon valmistelussa arvioidaan tarkasti tasa-arvoelinten resurssitarpeet.

Hallitus päätti myös noin 2 prosentin, eli 75 miljoonan euron, säästöstä kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin vuodesta 2027 alkaen. Vuoden 2025 alusta alkaen kuntien muodostamat työvoimaviranomaiset ovat vastanneet julkisten työvoimapalveluiden järjestämisestä alueellaan, joten valtionosuuksien vähentyminen vaikuttaa myös työvoimaviranomaisten mahdollisuuksiin järjestää työvoimapalveluita.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin, että heikko työllisyystilanne vaikuttaa kuntien talouteen paitsi verotulojen vähentymisen, myös työttömyyssetuusmenojen kasvun vuoksi, mikä haastaa myös työvoimapalveluiden järjestämistä asiakkaiden tarpeita vastaavasti. Esimerkiksi 45 työllisyysalueesta 22 on jo keskeyttänyt tukien ja korvausten, kuten palkkatuen, myöntämisen tänä vuonna ja 14 aluetta arvioi todennäköisesti joutuvansa keskeyttämään tukien myöntämisen myöhemmin vuoden 2025 aikana. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tukien myöntämisen keskeyttäneet työllisyysalueet ovat pääasiassa pieniä- ja keskisuuria alueita. Vain seitsemällä alueella on mahdollisuus lisätä määrärahoja tukien jatkumisen turvaamiseksi.

Valiokunnan lausunto TyVL 6/2025 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää erityisesti asiakkaiden yhdenvertaisuuden, mutta myös alueellisen tasa-arvon kannalta huolestuttavana, että työllisyysalueiden mahdollisuudet tarjota palveluita asiakkailleen eriytyvät jo niiden toiminnan ensimmäisenä vuonna. Valiokunta pitää tärkeänä seurata tarkasti tätä kehitystä. Valiokunta kuitenkin myös korostaa, että kokonaistilannetta arvioitaessa on otettava huomioon, että TE-uudistuksen yhteydessä valtio kompensoi kunnille vuodelle 2024 kohdistuneita, mutta vuonna 2025 realisoituneita aktiivisen työvoimapolitiikan kustannuksia. Menojen jaksotuksen vuoksi maksut suoritetaan jälkikäteen vuoden 2025 aikana.

Puoliväliriihessään hallitus päätti työllisyydenhoidon norminpurkukokeilun valmistelusta osana kuntien norminpurkua. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää tärkeänä, että julkisia työvoimapalveluita kehitetään vastaamaan työnhakijoiden tarpeisiin.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 22.5.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Arto Satonen kok
varapuheenjohtaja Lauri Lyly sd
jäsen Miko Bergbom ps
jäsen Fatim Diarra vihr
jäsen Tuomas Kettunen kesk
jäsen Minja Koskela vas
jäsen Mikko Lundén ps
jäsen Niina Malm sd
jäsen Anders Norrback r
jäsen Olga Oinas-Panuma kesk
jäsen Karoliina Partanen kok
jäsen Jorma Piisinen ps
jäsen Timo Suhonen sd
varajäsen Terhi Koulumies kok
varajäsen Sara Seppänen ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Meri Pensamo

Valiokunnan lausunto TyVL 6/2025 vp Eriävä mielipide 1

Eriävä mielipide 1

Perustelut

Hallituksen esitys julkisen talouden suunnitelmaksi vuosille 2026—2029 antaa Suomen talouden tilanteesta lohduttoman kuvan. Valtion velkaantuminen lisääntyy hallituksen lupauksista ja tavoitteista huolimatta, sekä ennustettu talouskasvu on hyvin vaatimatonta. Työllisyyden erittäin heikko tila sekä työttömyyden edelleen jatkuva kasvu vievät pohjan pois hallituksen omilta keinoilta sopeuttaa julkinen talous tämän vaalikauden aikana. Työttömyys on pahentunut, työttömiä työnhakijoita on tällä hetkellä yli 320 000 ja erityisesti pitkäaikaistyöttömyys kasvaa.

Orpon hallituksen puoliväliriihen veropäätösten hyöty on menetetty hallituksen jo aiemmilla sekä nyt tehdyillä päätöksillä. Tähän vaikuttavat mm. yleisen arvonlisäverokannan nosto 25,5 prosenttiin, työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen verovähennysoikeuden poistaminen sekä Työllisyysrahaston suunnittelema työttömyysvakuutusmaksujen korotus vuodelle 2026. Lisäksi työhuonevähennyksen ja työsuuhdepolkupyörävähennyksen poisto korottavat monen palkansaajan verotusta tulevaisuudessa.

Suomen työmarkkinapolitiikassa kyky yhdessä sopien ratkaista työmarkkina-asiat on ollut vahvuutemme. Tätä vahvuutta on Orpon hallituksen toimesta heikennetty kahden vuoden ajan. Hallitus on yksipuolisilla, ainoastaan työntekijöiden asemaa heikentävillä esityksillään murentanut Suomen työmarkkinoilla vallinnutta luottamusta. Neuvottelutilaa on tietoisesti kavennettu ja järjestäytymisen edellytyksiä heikennetty. Viimeisimpänä puoliväliriihestä tuli esitys työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksun verovähennysoikeuden poistamisesta. Muutosta tähän linjaan ei ole tulossa, sillä hallituksen aikomien heikennysten listalla ovat mm. irtisanomissuojan heikentäminen ja määräaikaisuuksien helpottaminen ilman pätevää syytä.

Työllisyys

Suomen työllisyyskehitys on ollut Euroopan heikointa. Orpon hallitus vetoaa huonoon suhdanteeseen työllisyyden kehityksessä. Valiokunnalle annetuissa asiantuntijalausunnoissa ennätyskellisesti heikentyneen työllisyyskehityksen syyksi nostettiin myös hallituksen omat leikkaustoimet. Näillä leikkauksilla suhdannelaskua on pitkitetty, kun kotitalouksien kulutuskysynnästä ei ole huolehdittu. Hallitus ei myöskään puuttunut asuntorakentamisen romahdukseen, jonka seurauksena taantuma levisi sieltä myös tekniseen kauppaan, rakennusteollisuuteen sekä palvelualoille. Heikon talouskasvun takia työvoiman kysyntä on Suomessa pientä ja avoimia työpaikkoja on todella vähän tarjolla.

Orpo-Purran hallituksen kolmas julkisen talouden suunnitelma vuosille 2026—2029 jää pahoin jälkeen hallituksen asettamastaan tavoitteesta 100 000 uudesta työpaikasta. Valtionvarainministeriön mukaan hallituskauden alussa (2023) ollut työllisyysaste pystytään saavuttamaan vasta vuonna 2029.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle annetuissa asiantuntijalausunnoissa nousi esiin, että hallituksen tekemät leikkaukset mm. sosiaaliturvaan, joilla tavoitellaan työn tarjonnan lisäämistä, jäävät vaikutuksiltaan pieniksi, sillä kasvaneeseen työttömien joukkoon jää entistä vaikeammin työllistyviä työnhakijoita. Lisäksi nämä arvioidut joustot perustuvat useita vuosia vanhoihin tutkimuksiin, jotka eivät toimi nykyisessä työllistämisen- ja talousympäristössä.

Valiokunnan lausunto TyVL 6/2025 vp Eriävä mielipide 1

Valiokunnan asiantuntijalausuntojen mukaan työttömyys on kasvanut joka kuukausi aikaisempaan vuoteen nähden koko hallituskauden ajan. Työttömyys on kasvanut pitkäaikaistyöttömien, alle 25-vuotiaiden, ulkomaalaisten ja yli 50-vuotiaiden osalta. Samaan aikaan työllistämispalveluissa olevien henkilöiden määrät ovat vähentyneet ja aktivointiaste on laskenut. Nämä osoittavat sen, ettei hallitus ole toiminut työnhakijoiden palveluiden turvaamiseksi eikä siltä ole tullut esityksiä työllisyysmäärärahojen nostamiseksi vaikeassa työttömyystilanteessa.

Pitkäaikaistyöttömiä on yli 117 000, ja pitkäaikaistyöttömyyden ennustetaan nousevan pahimman lama-ajan lukemiin eli yli 140 000:een. Pitkäaikaistyöttömyyden pakeneminen heikentää yhä useamman työnhakijan mahdollisuuksia työllistyä.

TE-palvelut

Valiokunnan asiantuntijalausunnoissa nostettiin esiin, että TE-palvelujen siirto onnistui hyvin vuodenvaihteessa 2024—2025, mutta määrärahojen alimitoitus suhteessa työttömyyden kasvuun synnytti ongelman. Hallitus ei ole varmistanut ja huolehtinut TE-palveluiden siirrosta sekä kasvaneen työttömyyden takia aiheutuneita kustannuksia työllisyysalueille ja kunnille. Monilla alueilla rahat palkkatukeen, starttirahaan ja harkinnanvaraiseen kulukorvaukseen ovat loppuneet jo alkuvuodesta 2025.

Hyvinvointialueilla työttömien terveystarkastukset eivät järjesty kuten pitäisi. Työllistymisen suurimpia esteitä ovat osaamisen puute ja työkyky. Hallitus on haitannut työuran aikaisen osaamisen ylläpitoa lopettamalla aikuiskoulutustuen, eikä korvaavaa esitystä sille ole tullut. Lisäksi hallitus on leikannut toisen asteen ammatillisesta koulutuksesta. Terveystarkastuksessa selvitetään ja edistetään työttömänä olevan henkilön terveyttä ja hyvinvointia sekä kartoitetaan työ- ja toimintakyky, kuntoutustarpeet ja ohjataan tarvittaessa jatkopalveluihin. Työttömien säännöllisillä terveystarkastuksilla nimenomaisesti pystyttäisiin parantamaan työnhakijoiden tilannetta. Osalle työnhakijoista tarvitaan Lex Lindströmin ja Lex Taipaleen -mallien mukaisia toimenpiteitä, koska heidän työllistymisensä on erittäin epätodennäköistä. Näillä keinoin heidät saataisiin työttömyysturvan sijasta muun sosiaaliturvan piiriin.

Työsuojelun resurssit

Aluehallintovirastojen tehtävinä ovat muun muassa lakisääteisestä työsuojelusta ja työskentelyolosuhteista huolehtiminen, työperäisen hyväksikäytön estäminen sekä valvontatehtävät. Valtion tuottavuusohjelman takia hallintoa muutetaan ja resursseja pienennetään. Hallitus päätti puoliväliriihessä vielä 130 miljoonan euron lisästäöstä valtionhallintoon. Pienenevien resurssien takia joudutaan tekemään valintoja ja osa tehtävistä vaarantuu tai jää vähemmälle huomiolle. Nämä toimet kokonaisuudessaan heikentävät välttämätöntä ja suoraa viranomaisvalvontaa.

Kuntien tilanne heikkenee kasvun puuttumisen ja heikon työllisyystilanteen takia

Kuntien taloudellinen tilanne vaikeutuu työttömyyden lisääntyessä ja pitkittyessä. Työttömyydellä on aiempaa suurempi vaikutus, koska kunnat vastaavat työttömyysturvan rahoituksesta aikaisempaa enemmän. Huono työllisyys näkyy kasvavana palvelutarpeena ja pienempinä verotuloina. Kuntien heikko taloustilanne vaikuttaa myös TE-palveluiden järjestämiseen, koska kunnat joutuvat priorisoimaan, mihin ne käyttävät yleiskatteelliset rahansa. Tässä priorisoinnissa TE-

Valiokunnan lausunto TyVL 6/2025 vp Eriävä mielipide 1

palvelut ovat samassa jaossa kuin varhaiskasvatus, perusopetus, toisen asteen koulutus ja kaupungin muut palvelut. Kuntien tilannetta vielä pahentaa hallituksen päättämä 75 miljoonan euron säästö kuntien valtionosuuksiin vuodesta 2027 alkaen.

TE-palvelujen siirron alirahoittaminen kunnille korkeamman työttömyyden takia aiheuttaa niille vähintään 50 miljoonan euron vajauksen työttömyysturvan hoitamiseen. Hallitus poisti kuntien mahdollisuuden käyttää palkkatuetun työtä työllistämiskeinona ja samalla leikkasi tähän varatun määrärahan. Kuntien palkkatuetun työn lopettaminen vei kunnilta yhden työkalun mm. hoitaa vaikeimmin työllistettävien työllistymistä. Kotoutumisen määrärahojen leikkaukset heikentävät edelleen kuntataloutta.

Kuntien taloustilannetta heikentää myös ukrainalaisten, sotaa paenneiden sijoittamisesta huolehtiminen ja heidän työttömyytensä. Tämä näkyy lyhyellä viiveellä kuntien taloudessa, kun työmarkkinatukikustannukset kasvavat. Ne kohdistuvat kuhunkin kuntaan erikseen, ja tämä aiheuttaa välillisesti tilanteen, jossa paljon ukrainalaisia vastaanottaneet maksavat humanitaarisen avun tarjoamisesta. Tilanne pitäisi ratkaista kustannuksia tasaten koko maan tasolla.

Tasa-arvo

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa tuotiin esiin, ettei julkisen talouden suunnitelmassa ole tehty tasa-arvovaikutusten arviointia ja ettei hallitus ole toiveista huolimatta tehnyt leikkaustensa yhteisvaikutuksista kokonaisarviota. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta TANE sekä tasa-arvovaltuutettu ovat toistuvasti huomauttaneet puutteellisista tasa-arvovaikutuksista ja etenkin kaikkien leikkaus- ja työmarkkinatoimien yhteisvaikutusarviointien puuttumista.

Euroopan neuvoston Istanbulin sopimuksen seurannan asiantuntijatyöryhmä GREVIO julkaisi ensimmäisen Suomea koskevan temaattisen raporttinsa joulukuussa 2024. GREVIO nosti esiin myönteistä kehitystä Suomessa, kuten naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen työn koordinoitumisen NAPE:n työn sekä naisiin kohdistuvan väkivallan raporttoijan tehtävän perustamisen vuonna 2022. Eduskunta on tasa-arvoselontekoa käsitellessään edellyttänyt, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin väkivallan vastaisen työn vakinaistamiseksi ja sen rakenteen selvittämiseksi. Julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2026—2029 ei kuitenkaan sisälly mitään merkittäviä uusia avauksia tai resurssien kohdennuksia tältä osin.

Yhdenvertaisuusvaltuutetulle saapuvien syrjäntäyhteydenottojen määrä on jatkanut kasvuaan ja oli vuonna 2024 2 186 kappaletta, joista 507 koski työelämää. Määrä asettaa huomattavia haasteita valtuutetun toimiston resursseille, samoin tekoälyasetuksen toimeenpanon osalta.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 22.5.2025

Lauri Lyly sd
Niina Malm sd
Timo Suhonen sd

**Valiokunnan lausunto TyVL 6/2025 vp
Eriävä mielipide 2**

Eriävä mielipide 2

Perustelut

Yleistä

Orpon hallituksen puoliväliriihi ei muuta Suomen talouden isoa suuntaa. Talouden kasvu ja työpaikat ovat toiveiden varassa. Luvatus kasvupaketin sijaan puoliväliriihen tuloksena on paisuva julkinen velka, ennen kaikkea suurituloisia suosivat veroratkaisut, uudet koulutusleikkaukset ja kuntatalouden heikennykset. Suunta on siis sama, kun on ollut jo kaksi vuotta. Tavallisten ihmisten ahdinko jatkuu edelleen. Useat hallituksen tekemät lakimuutokset lisäävät merkittävästi perusturvan ja toimeentulotuen käyttöä.

Keskusta on huolissaan muutosten yhteisvaikutusten arvioinnin puutteellisuudesta. Etuusleikkausten vaikutukset erityisesti lapsiperheisiin ovat merkittäviä ja lisäävät lapsiperheköyhyyttä. Monet lakimuutokset lisäävät myös alueellista epätasa-arvoa.

Hallituksen talous- ja veropolitiikka ovat kaukana vakaasta ja ennustettavasta maailmasta. Mieli muuttuu veronalennusten ja veronkiritysten välillä.

Suomi tarvitsee suunnanmuutoksen. Suomen pitää päästä hallituksen velkapolitiikasta kestäväen kasvun tielle. Talouden kasvu ja työpaikat ovat lopulta myös kestävin ratkaisu velkaantumiseen.

Hallitusohjelman mukaan julkisen talouden velkasuhde vakautetaan ja sen jälkeen käännetään ylivaalikautisessa tarkastelussa pysyvästi alenevalle uralle. Hallituksen esitellessä syksyllä 2023 ensimmäisen julkisen talouden suunnitelmansa vuosille 2024—2027 arviona oli, että velka suhteessa bruttokansantuotteeseen nousee 81,6 prosenttiin vuoteen 2027 mennessä.

Tänä keväänä hallituksen antamassa julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2026—2029 velkasuhde on kuitenkin nousemassa 86,7 prosenttiin vaalikauden loppuun mennessä. Tämä on merkittävästi yli vaalikauden alussa hallituksen itsensä arvioiman tason. Velan taso suhteessa bruttokansantuotteeseen nousi vuonna 2024 jo 82,1 prosenttiin ylittäen näin sen tason, jolla sen piti olla vaalikauden päätteeksi.

Hallituksen esittelemän uuden julkisen talouden suunnitelman mukaan velka suhteessa bruttokansantuotteeseen jatkaa ylivaalikautisessa tarkastelussa nousuaan. Vuonna 2029 velkasuhde on jo lähes 90 prosenttia.

Työllisyys

Velkaantumisen lisäksi viimeisten kahden vuoden aikana Suomi on vajonnut syvenevään työttömyyteen. Hallitusohjelman mukaan tavoitteena on toteuttaa uudistuksia työllisyyden nostamiseksi vähintään sadallatuhannella työllisellä. Työllisyyden kasvulla tavoitellaan julkisen talouden vahvistumista yli kahdella miljardilla eurolla. Luvattujen 100 000 uuden työllisen sijaan hallituskauden aikana on syntynyt lisää työttömiä.

Valiokunnan lausunto TyVL 6/2025 vp Eriävä mielipide 2

Tilastokeskuksen kausi- ja satunnaisvaihtelusta tasoitetulla trendillä mitaten työllisiä oli kesäkuussa 2023 hallituskauden alkaessa 2 637 000. Maaliskuussa 2025 vastaava luku oli 2 588 000 työllistä. Työllisten määrä on hallituskauden aikana supistunut tähän mennessä 49 000 työllisellä.

Huolestuttavaa on nuorten työttömyyden ja pitkäaikaistyöttömyyden paheneminen. Suomea koettelee yritysten konkurssiaalto, ja monilla työpaikoilla käydään muutosneuvotteluja. Kaikkiansa tällä eduskuntavaalikaudella on kahden vuoden aikana laitettu vireille jo noin 7 000 konkurssia.

Heikentynyt työllisyystilanne näkyy myös työllisyysalueilla ja on huolestuttavaa, että ne ovat joutuneet reagoimaan rahoituksen niukkuuteen rajoittamalla työllistymistä edistävien tukien, kuten palkkatuen ja starttirahan, maksamista.

Taloukasvu ja verotus

On oikein, että hallitus viimein edes yrittää tehdä toimia taloukasvun saamiseksi. Työn verotuksen alentaminen erityisesti pieni- ja keskituloisille on paikallaan. Yhtä aikaa hallitus kuitenkin kiristää verotusta kikkailemalla erilaisten verovähennyksien saralla. Siksi keskituloinen työntekijä näyttäisi hyötyvän kevennyksistä vain joitakin euroja kuukaudessa, kun huomioidaan myös verovähennysten karsiminen. Tuloveron alennusten vaikutus hupenee vähennysoikeuksien poistamiseen, kasvaneesta työttömyydestä johtuvaan tarpeeseen korottaa työttömyysvakuutusmaksua ja aiemmin ostovoimaa syöneisiin kulutusverojen korotuksiin.

On erittäin epävarmaa, palauttavatko veronalennukset tavallisten suomalaisten ja yritysten luottamusta talouteen. Alijäämäperintö seuraavalle vaalikaudelle on karmea, etenkin kun hallituksen suureen ääneen julistamaan yhdeksän miljardin pakettiin liittyy epävarmuuksia työllisyyden ja sotesäästöjen osalta.

Keskusta on vaatinut taloukasvun tuplaamista ja palveluiden pelastamista koko vaalikauden ajan.

Keskustan vaihtoehto yritysten verotukseen kannustaisi panostamaan tuotekehitykseen, innovaatioihin ja markkinointiin verottamalla vähemmän yrityksen sisään kuin ulos jaettavia voittoja. Luvattu parin prosenttiyksikön yhteisöveron alennus vaalikauden lopulla tuskin saa yrityksiä ryntäämään investoimaan. Yhteisöveron alennuksesta yli puolet kohdistuu suuryrityksiin, joita on vain tuhannesosa kaikista yrityksistä.

Koska yhteisöveroale koskee vain osakeyhtiöitä, niin hallitus jättää yksinyrittäjät sekä suuren osan mikro- sekä pienistä ja keskisuurista yrityksistä yhteisöveron kevennyksen ulkopuolelle.

Myös vihreän siirtymän investointiverohyvitykseen pitäisi ottaa mukaan myös pienet ja keskisuuret yritykset. Kotitalousvähennyksen heikennykset olisi kannattanut perua yrittäjyyden ja palveluiden kulutuksen kasvattamiseksi.

Sopeuttamisen sekä suuryritysten että suurituloisten suosimisen keskellä hallitus on unohtanut talouden psykologiset vaikutukset. Epävarmuuden ja peruspalvelujen näivettämisen sijaan suomalaiset ansaitsevat toivoa ja tulevaisuususkoa. Tällaiset panostukset väestö- ja koulutuspolitiikkaan jäävät nyt tekemättä.

Valiokunnan lausunto TyVL 6/2025 vp Eriävä mielipide 2

Kuntien rahoitukseen tehtävät leikkaukset tarkoittavat käytännössä varhaiskasvatuksesta, perusopetuksesta ja elinvoimasta leikkaamista.

Tämän maan työllisyys, talous ja tulevaisuus usko täytyy saada kasvuun. Keskittämisen kaavan sijaan tarvitaan kasvun kaava, jossa kaikki suomalaiset ja kaikki alueet pidetään mukana.

Yrittäjyys ja työelämä

Keskustan mielestä on hyvä, että osa-aikayrittäjien sosiaaliturvaa parannetaan ottamalla käyttöön yhdistelmävakuutus ansioturvaan. Yhdistelmävakuutus vahvistaa sekä yrittäjänä että työntekijänä työskentelevien työttömyysturvaa. Uudistus parantaa toimeentulon turvaa erityisesti luovilla aloilla.

Huomiota on kiinnitettävä myös siihen, kuinka työtön saattaa joutua selvittämään oman pienimuotoisenkin yritystoiminnan merkitystä ja laajuutta. Jos ihminen tekee muutamakaan tunnin töitä kuukaudessa, joudutaan ratkaisemaan, onko hän päätoiminen vai sivutoiminen yrittäjä. Selvityksen ja arvion tekee työvoimaviranomainen. Tulkinat pää- ja sivutoimisesta yrittäjyydestä saattavat olla kirjavia, mikä aiheuttaa paljon epävarmuutta ja riskejä. Se on oikeusturva- ja tasa-arvoisuusongelma, eikä kannusta kokeilemaan, saisiko pienimuotoisesta yritystoiminnasta lisätuloja tai johtaisiko se jossain kohtaa jopa päätoimiseen yrittäjyyteen.

Lakkautetun aikuiskoulutustuen tilalle tulisi viipymättä valmistella uusi malli, joka kannustaisi aikuisopiskeluun ja vastaisi työelämän muuttuviin tarpeisiin sekä ohjaisi jatkuvan oppimisen tielle. Yksilölliset ja joustavat oppimispolut mahdollistavat mielekkään työuran ja ne tarvittaessa voisivat nopeastikin vastata uusiin kehittämistarpeisiin.

Myös työhyvinvointiin ja työssä jaksamiseen sekä hyviin esimies- ja alaistaitoihin on kiinnitettävä enemmän huomiota. Tärkeää on myös perheen, opiskelun ja työelämän parempi yhteensovittaminen. Joustavia ratkaisuja tarvitaan ja myös oikeanlaista asennetta esimerkiksi lapsiperheiden ja työelämän yhdistämisessä. Myös osatyökykyisten huomioiminen on nostettava uudelle tasolle. Osatyökykyiset eivät saa jäädä yhteiskunnan ulkopuolelle sairauden tai vamman takia. Heille suunnattavat yksilölliset palvelut ovat paras tie tukea työelämässä pärjäämistä.

Hallitus on linjannut kotihoidontuen muutoksesta, jonka mukaan oikeus kotihoidon tukeen alkaa kolmen vuoden asumisajan jälkeen. Asumisaikavaatimus koskee molempia vanhempia. Vaikka muutos ei Kelan tilastojen mukaan kosketakaan kovin suurta joukkoa, on se periaatteellisesti iso. Sosiaaliturva on Suomessa ollut perinteisesti asumisperusteista ja tämä ehdotettu kolmen vuoden sääntö tekisi siihen poikkeuksen. Sitä voi pitää perustuslain ja yhdenvertaisuuslain näkökulmasta ongelmallisena. Lisäksi jos suomalaisella henkilöllä on ulkomaalainen puoliso, niin he eivät saisi kotihoidontukea, jos puolison asuinaikavaatimus ei täyty.

Tekoäly ja datatalous

Tekoäly ja datatalous tarjoavat mahdollisuuksia tuottavuuden parantamiseen, mutta samalla tietosuojaan tulee kiinnittää huomiota. Tietosuoja valtuutetun toiminnan resurssit on turvattava. Tietosuojan merkitys tulee nähdä osana väistämätöntä teknologian ja innovaatioiden laajentumista,

Valiokunnan lausunto TyVL 6/2025 vp
Eriävä mielipide 2

talouden kasvumahdollisuuksien ja investoijien luottamuksen vahvistamista sekä kansallista turvallisuuden ja yksityishenkilöiden henkilötietojen suojan varmistamista. Suomen kilpailukyvyyn kannalta on tärkeää, että yhteiskunnan toimintaan ja turvallisuuteen luotetaan teknologian nopeassa kehitystilanteessa.

Talouspolitiikan sukupuolivaikutusten arviointi

Edellisillä hallituskausilla valmisteltiin erillinen arviointi hallituskauden talouspolitiikan sukupuolivaikutuksista. Arviointien perusteella voidaan todeta, että vaikka yksittäisten talouspoliittisten päätösten vaikutukset saattavat olla pieniä, voivat ne erityisesti kasautuessaan vaikuttaa sukupuolten tasa-arvoon.

Tällä hallituskaudella on toteutettu esimerkiksi laajoja rakenteellisia työmarkkinaudistuksia, joilla näyttäisi olevan negatiivisia yhteisvaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon työmarkkinoilla ja naisten toimeentuloon. Olisikin tärkeää, että budjettilakeja valmistellessa arvioitaisiin lakien sukupuolivaikutuksia, jotta kielteisiä vaikutuksia voitaisiin vähentää ja välttää.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 22.5.2025

Tuomas Kettunen kesk
Olga Oinas-Panuma kesk

Valiokunnan lausunto TyVL 6/2025 vp
Eriävä mielipide 3

Eriävä mielipide 3

Perustelut

Naisiin kohdistuvan väkivallan torjunta tarvitsee lisäresursseja

Naisiin kohdistuva väkivalta on edelleen vakava ihmisoikeus- ja tasa-arvo-ongelma Suomessa. EU:n naisiin kohdistuvan ja perheväkivallan torjumisesta annettu direktiivi tuo lisävelvoitteita Suomelle muun muassa verkkovälitteisen väkivallan torjuntaan, väkivallan riskinarviointiin sekä väkivallankokijoiden ja heidän lastensa saamaan oikeussuojaan ja palveluihin. Myös eduskunta on tasa-arvoselontekoa käsitellessään edellyttänyt, että valtioneuvosto ryhtyy toimiin väkivallan vastaisen työn vakinaistamiseksi ja sen rakenteen selvittämiseksi.

Naisiin kohdistuvan väkivallan torjumiseen tarvitaan lisäresursseja. Väkivallan vastaisen työn rakenteet ja resurssit on varmistettava, rikosvastuun toteuttamista on tehostettava pari- ja lähisuhdeväkivallassa ja väkivallan vastaista palvelujärjestelmää on parannettava. Julkisen talouden suunnitelmassa ei kuitenkaan esitetä merkittäviä uusia resursseja.

Myös tasa-arvovaltuutetun riittävät resurssit on turvattava. Tasa-arvovaltuutetulle tulleiden yhteydenottojen määrä on kasvanut noin 55 prosenttia vuodesta 2020 lähtien, ja nykyiset resurssit ovat riittämättömät tasa-arvovaltuutetun tehtävien hoitamiseen.

Maahanmuuttajiin kohdistuvat sosiaaliturvan muutokset

Tämän lisäksi hallituksen kaavailemat maahanmuuttajiin kohdistuvat sosiaaliturvan ja terveydenhuollon muutokset ovat perustavanlaatuisia yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden näkökulmasta. Selontekoon sisältyy kirjaus siitä, että kotihoidon tuki poistetaan alle kolme vuotta Suomessa asuneilta ulkomaan kansalaisilta. Ehdotus on periaatteellisesti erittäin merkittävä, sillä ne tarkoittavat luopumista sosiaalivakuutusjärjestelmän asumisperusteisuudesta ja siten myös perustuslain lähtökohdasta, jonka mukaan sosiaaliset, terveydelliset ja sivistykselliset oikeudet koskevat yhdenvertaisin perustein kaikkia Suomessa asuvia henkilöitä. Hallituksen suunnitelmia ei voi hyväksyä.

Sukupuolivaikutukset tulee ottaa paremmin huomioon

Julkisen talouden suunnitelma ei sisällä arviota sukupuolivaikutuksista. Julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvien toimenpiteiden sukupuolivaikutusten arvioinnilla selviäisi, miten ehdotetut toimenpiteet vaikuttavat sukupuolten tasa-arvoon. Yhteiskunnallisten päätösten vaikutusarvioinnissa tulisi tarkastella ehdotusten yhteisvaikutuksia nykyistä laajemmin ja kattavammin ja ottaa sukupuolivaikutusten arviointi osaksi julkisen talouden suunnitelmaa.

Sukupuolivaikutukset tulee arvioida esimerkiksi hallituksen laajojen työmarkkinaheikennysten sekä sosiaaliturvaan kohdistuneiden leikkausten kannalta. Myös hyvinvointialueiden tehtäviin tehdyt muutokset tulee arvioida tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmasta. Oikein kohdenne-tuilla ja riittävästi resursoituilla sosiaali- ja terveyspalveluilla voidaan vaikuttaa esimerkiksi sukupuolittuneisiin hyvinvointieroihin.

Valiokunnan lausunto TyVL 6/2025 vp
Eriävä mielipide 3

Hallitus myös leikkaa sosiaali- ja terveysalan järjestöiltä 10 miljoonaa euroa, jo aiemmin tehtyjen leikkausten päälle. Leikkauksella voi olla kielteinen vaikutus tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön edistämiseen, mukaan lukien väkivallan ehkäisyyn ja väkivallan uhrien auttamiseen kohdentuvaan työhön. Vihreät ei hyväksy leikkauksia sosiaali- ja terveysjärjestöiltä.

Hallituksen toimet lisäävät taloudellista eriarvoisuutta

Hallitus tekee merkittävät suuryrityksille ja kaikkein varakkaimmille kohdistetut veronalennukset. Hallitus laskee yhteisöveroa kahdella prosenttiyksiköllä, vaikka asiantuntijoiden näkemyksen mukaan yhteisövero on Suomessa jo kilpailukykyisellä tasolla. Yhteisöveron alennus maksaa Suomelle lähes miljardi euroa vuosittain.

Samalla hallitus laskee kaikkein rikkaimpien suomalaisten verotusta. Tämä ei ole hyväksyttävää etenäkään tilanteessa, jossa kaikkein köyhimmiltä on leikattu eniten. Myös ammattiliittojen jäsenmaksun verovähennysoikeuden poistaminen heikentää monen työntekijän asemaa ja kiristää verotusta. Päätös on linjassa aiemman hallituksen politiikan kanssa, jonka tavoitteena on alentaa järjestäytymisen kannusteita.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 22.5.2025

Fatim Diarra vihr

Valiokunnan lausunto TyVL 6/2025 vp Eriävä mielipide 4

Eriävä mielipide 4

Perustelut

Hallituksen kehysriihipäätökset ja vuosia 2026—2029 koskeva julkisen talouden suunnitelma jatkavat Orpon hallituksen ideologista projektia pohjoismaisen hyvinvointivaltion ja sopimusyhteiskunnan alasajamiseksi. Hallitus on epäonnistunut työllisyyden ja talouden hoitamisessa katastrofaalisesti samalla kun muualla Euroopassa työllisyys on kehittynyt myönteisesti: tuloksena on työttömien määrän kasvu yli 80 000:lla kahdessa vuodessa.

Samalla kun pitkäaikaistyöttömyys uhkaa työ- ja elinkeinoministeriön ennusteen mukaan nousta jopa lama-ajan ennätyslukemiin, julkisen talouden suunnitelmasta puuttuvat kokonaan panostukset työllisyyspalveluihin. Hallitus on leikannut työllisyysmäärärahoja, ja nyt työllisyshoidosta vastaavat kunnat joutuvat toimimaan kasvavan asiakasmäärän kanssa riittämättömillä resursseilla. Kuten valiokunnalle on tuotu esiin, useiden kuntien ja työllisyysalueiden palkkatukeen ja palveluihin käyttämät määrärahat on tämän vuoden osalta jo kokonaan sidottu. Tämä uhkaa kasvattaa myös rakenteellista työttömyyttä, kun ns. hystereesivaikutuksen myötä osa työttömistä syrjäytyy työmarkkinoilta pitkäaikaisesti tai pysyvästi.

Vasemmistoliiton mielestä kuntien työllisyyspalveluiden resursseja on lisättävä ja samalla on huolehdittava niiden tarkoituksenmukaisesta kohdentumisesta. Nykyinen lakitasolla pikkutarvasti säädelty palveluprosessi hakemustehtäviin on osoittautunut toimimattomaksi, ja kunnille tulisi antaa enemmän liikkumatilaa toteuttaa aidosti yksilöiden tarpeita vastaavia palveluita työllisyyden edistämiseksi. Myös kuntien palkkatukityöllistämiseksi asetetut rajoitteet pitäisi poistaa ja palkkatuen käyttöä lisätä kaikilla sektoreilla.

Julkisen talouden suunnitelman yhteydessä sovitut uudet menoleikkaukset kohdistuvat esimerkiksi julkiseen hallintoon, kuntien valtionosuuksiin ja korkeakouluihin. Nämä päätökset ja valmistelussa olevat uudet sote-leikkaukset tulevat edelleen kasvattamaan työttömyyttä myös suorien irtisanomisten muodossa. Lisäksi koulutusleikkaukset heikentävät pidemmän aikavälin työllisyyskehitystä, kun väestön osaamistasoa ei kyetä nostamaan muuttuvan elinkeinorakenteen edellyttämällä tavalla.

Katastrofaalisesta työllisyyskehityksestä huolimatta hallitus ei päättänyt kehysriihessä uusista työllisyystoimista, eikä päättänyt edes kaikkein ilmeisimpien virheidensä korjaamisesta. Hallituksen päätös lakkauttaa aikuiskoulutustuki oli vakava virhe, eikä uskottavaa korvaavaa mallia ole edelleenkaan toteutettu. Vasemmistoliitto on sitoutunut palauttamaan aikuiskoulutustuen päästessään seuraavan kerran hallitusvastuuseen. Koko väestön osaamistason nostaminen ja jatkuvan oppimisen edistäminen on tehokkainta työllisyyspolitiikkaa.

Vasemmistoliitto vaatii myös, että työttömyysturvan ja asumistuen suojaosat tulisi palauttaa ja nostaa 500 euroon kuukaudessa. Hallituksen päätös poistaa suojaosat on heikentänyt rajusti osa-aikaisen ja lyhytkestoisen työn vastaanottamisen kannusteita, mikä etenkin heikossa työllisyystilanteessa uhkaa johtaa työttömyyden pitkittymiseen ja syrjäytymisen kasvuun. Nyt hallitus on kuitenkin poistamassa suojaosan myös toimeentulouesta, mikä edelleen heikentää kannusteita.

Tämä osoittaa, että sosiaaliturvaleykkaukset ovat hallitukselle itseisarvo, eikä niiltä välttämättä edes odoteta myönteisiä työllisyysvaikutuksia.

Valiokunnan lausunto TyVL 6/2025 vp
Eriävä mielipide 4

Kehysriihessä hallitus jatkoi myös hyökkäystään ammattiyhdistysliikettä, kollektiivista sopimista ja järjestäytyneitä työntekijöitä vastaan. Euroopan unionin vähimmäispalkkadiirektiivi edellyttää jäsenmaiden pyrkivän työehtosopimusten kattavuuden lisäämiseen, mutta hallitus pyrkii sen sijaan aktiivisesti romuttamaan järjestäytymisastetta ja sitä kautta kollektiivisen sopimisen edellytyksiä. Hallitus esittää työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen verovähennysoikeuden poistoa, mikä korottaa tältä osin yli miljoonan työntekijän verotusta. Tämä uhkaa pidemmällä aikavälillä johtaa järjestäytymisasteen alentumiseen ja sitä kautta myös työehtosopimusten kattavuuden heikentymiseen.

Kollektiivinen sopiminen työehdoista on edistänyt etenkin Pohjoismaissa sekä sosiaalisesti että taloudellisesti kestävä kehitystä ja korkeaa työllisyyttä. Pohjoismaisen työmarkkinamallin alaspäättäminen taas uhkaa heikentää luottamusta, työrauhaa ja tuottavuuden kehitystä Suomessa. Hallitus näkee työelämän laadun kehittämisen vastakkaisena pyrkimyksenä korkealle työllisyydelle, vaikka Pohjoismaiden kansainvälisesti vertaillen korkeat työllisyysasteet osoittavat näiden kulkevan käsi kädessä. Reilu työelämä on perusedellytys sille, että mahdollisimman moni pääsee työelämään mukaan ja pystyy tekemään myös pitkän työuran.

Pohjoismaisen työmarkkinamallin rapauttaminen ja mm. hallituksen aiempi esitys paikallisen sopimisen laajentamisesta luottamusmiesjärjestelmän ohi uhkaa lisätä myös työelämän väärinkäytöksiä. Samalla hallitus päätti kehysriihessä uusista valtiontalouden säästöistä, joiden kohdentumisesta ei ole vielä tarkempia tietoja. Työsuojeluvalvonnan resurssit ovat jo tällä hetkellä alimitoitettuja suhteessa yleistuviin ongelmiin mm. ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön osalta, eikä uusia leikkauksia tulisi siksi kohdentaa etenkin työsuojeluvalvontaan.

Pidemmän aikavälin työllisyyskehityksen ja huoltosuhteen kannalta on keskeistä, että Suomeen suuntautuu riittävästi maahanmuuttoa, ja että kotoutumiseen panostetaan. Hallitus on kuitenkin pyrkinyt kaikin tavoin hankaloittamaan työperäistä maahanmuuttoa ja leikannut kotoutumista edistävistä palveluista, mikä vaikeuttaa maahanmuuttajien pääsyä työelämään. Uutena päätöksenä kehysriihessä hallitus linjasi kotihoidontuen ns. Norjan mallista, joka eriarvoistaa perheitä mielivaltaisella tavalla ja ainoastaan kasvattaa julkisia menoja. Hallituksen poliittisena linjana on tehdä maahanmuuttajista toisen luokan kansalaisia, mikä heikentää Suomen houkuttelevuutta työperäisen maahanmuuton kohteena ja maahanmuuttajien integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Ulkomaalaisvastaisen politiikan hinta on kova sekä inhimillisessä että taloudellisessa mielessä.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 22.5.2025

Minja Koskela vas